

RACIONÁLIS ETIKAI DÖNTÉSEK

RÖVID VISSZATEKINTÉS: ETIKAI ELMÉLETEK

A normatív etikai elméletek típusai

- A normatív etikai elméletek (számunkra) legfontosabb típusai:
 - kantiánus etika*
 - kötelesség-etika
 - társadalmi szerződésre épülő elméletek
 - utilitarianizmus
 - erényetika

Kant és a kategorikus imperatívusz

- Az erkölcsi elv(ek) a cselekedetek megítélését szolgálják – az össze cselekedetét. Ezért minden morális alanyra, aki jót, vagy rosszat tud cselekedni, érvényesnek kell lennie. Más szóval, nem lehet erkölcsi elv olyan cselekvési elv, amely nem általánosítható.*
- Ezt az alapgondolatot (észigazságot) fogalmazzuk meg erkölcsi követelményként, más néven **kategorikus imperatívuszként** (=általános és feltétlen parancs), **erkölcsi alaptörvényként**. Két megfogalmazása van:
- **Univerzális törvény formula:**
Csak olyan elvek (normák) alapján cselekedj, amelyeket egyúttal általános törvénynek is kívánhatsz!
- **Magában való cél formula:**
Magadat és embertársaidat soha ne kezeld más célok eszközeként, hanem mindig csak önmagukban vett célokként! (azaz cselekvőként és ne tárgyként)

(Kant szerint a kettő ugyanaz.)

Kötelesség-etikák értelmezése

1. A kötelességek, olyan normák, amelyek mindig mindenkor érvényesek a körülményektől és a következményektől függetlenül. (Általános érvényűek=kategorikusak)
2. A tiltások (és felszólítások) szó szerint – szűken, és nem kiterjesztő módon – értelmezendők, csak a normákban **megadott típusú cselekedetre** vonatkozik.
3. A kötelesség csak a közvetlen cselekedetre vonatkozik, arra, amit **szándékosan teszünk** és nem annak (nem szándékolt) következményeire.

Szerződéselméletek: Az erkölcs konvenció

- Az erkölcs, a normák és az értékek közmegegyezésen, konvenciókon alapulnak.
- Nincs lopásban objektíve semmi rossz, a konvenciók teszik azzá.
- Azért fogadjuk el, és tartatjuk be a jogok és kötelességek rendszerét, mert így valamennyien jobban járunk. Kevesebb erőfeszítést kell tennünk tulajdonunk, életünk stb. védelmére, és **stabil együttműködést** tudunk kialakítani egymással.
- A konvenciók **nem** szerződések, de olyasféle alku folyamatokon keresztül jönnek létre, mintha egy társadalmi szerződés eredményei lennének.
- A konvenció nem jelent teljes közmegegyezést!

Utilitarianizmus

- **Az utilitarianizmus szerint** az a helyes cselekedet, ami legtöbb jót eredményezi. Az erkölcsileg helyes cselekedet az, ami a legtöbb ember számára összességében a legtöbb **jót** hozza, és a legkevesebb kárt okozza. Vagyis a jó cselekedet az, ami hasznos a jó előmozdítása szempontjából. **Ez a hasznosság elve.** (Utilitarianizmus=haszonelvűség, nem gazdasági haszon!)
- **Jónak** (jó következménynek) pedig azt tekintjük, ami jó az érintetteknek.* (Az utilitarianizmus definíciója független a jó értelmezésétől! Lásd a jegyzetet!)

Tett vs. Szabály-utilitarianizmus I.

- Az eddig tárgyalt **tett-utilitarianizmus** az egyes tetteket akarja a következményeik alapján megítélni, és súlyos nehézségeket vet fel. (Lásd fent!)
- Ezért a **szabály-utilitarianizmus** nem az egyes tettek minősíti, hanem a társadalom által elfogadott cselekvési szabályokat, azaz normákat. Egy **norma jó**, és a **norma szerinti cselekedet helyes**, ha a norma alapján való cselekvés hosszútávon, statisztikailag több jót eredményez az érintetteknek, mint rosszat.

Pl. a „Légy igazságos!” azért helyes norma, mert az igazságtalan cselekedet több rosszat és kevesebb jót eredményez, mint az igazságos cselekedet.

- Ez, csakúgy mint a szerződéselmélet, azt magyarázza meg, hogy miért azok a normák, amiket általában elfogadunk, **és** miért kell őket betartani.

Tett vs. Szabály-utilitarianizmus II.

- A szabály-utilitarianizmus tehát általában az elfogadott normák betartását írja elő, de nem kell őket feltétlenül betartani, mint a kötelesség-etikák szerint. Viszont csak **akkor lehet megszegni egy normát**, ha meg tudjuk indokolni, hogy **jobb következményekre jutunk, mintha betartanánk**.
- A szabály-utilitarianizmus egyesíteni akarja a kötelesség-etikák előnyeit (könnyen alkalmazhatók a cselekedet megítélésére) az utilitarianizmussal (figyelembe veszi a következményeket) a kötelesség-etika merevsége (mindig a norma szerint kell cselekedni, akkor is, ha az katasztrofális következményekkel jár) nélkül és a kötelességek konfliktusának feloldási lehetőségével.

Erényetika

- Az eddigi etikai elméletekben az volt a fő kérdés, hogy mi a helyes cselekedet. Hogyan cselekedjek?
- Az **erényetika alapkérdése**: miféle ember legyek? Hogyan éljek?
- Válasz: Fejleszd magad! Fejlessz ki magadban bizonyos jellemvonásokat, amelyek lehetővé teszik, hogy jó ember légy! Mert csak ezek fejlesztése révén lehet jó életet, azaz boldog emberi életet élni.
- A **jó/boldog élet**, nem jókedv, öröm, vidámság (**nem** hedonizmus!*), hanem az egyén értelmi, érzelmi (fizikai) kiteljesedése a közösségben. Egyénileg változik, hogy ki, miben teljesedik ki, de mivel az ember társas lény, ezért ez érint másokat is, ezért a jó élet erkölcsi kérdés, és ezért **csak erkölcsileg jó ember lehet boldog, élhet jó életet.**

Erényetika: Jellemvonások

- Pl. barátságosság. A barátságos ember számára hasonló helyzet a munkahelyén dolgozni, idegen mellett ülni a repülőn és a családi ebéd – mindhárom társas érintkezés, és mindhárom hasonló válaszokat vált ki belőle: érdeklődés, kedvesség, segítőkészség, beszélgetés kezdeményezése stb. Egy számító ember számára a három helyzet különböző: például a munka megoldandó feladat, a repülés közlekedés, a családi ebéd kötelesség, és másként is gondolkodik, érez és viselkedik ezekben a helyzetekben.
- A **jellemvonások** tendenciák, hajlamok, hogy bizonyos helyzetekben bizonyos jellegzetes módon gondolkozzunk, érezzünk (jellegzetes attitűdjeink legyenek), viselkedjünk. A jellemvonások szervezett rendszere a jellem (a személyiség). (Lásd az értékekről szóló órát is!)
- Pontatlanul, de egyszerűen: a jellemvonások befolyásolják, hogy adott helyzetben hogyan gondolkodunk, érzünk, cselekszünk.
- Az etikában jellemvonásokról beszélünk a pszichológiában személyiségvonásokról. (De nem ugyanazok fontosak a két területen!)

Erényetika: Erények

- Az erények az erkölcsileg pozitív (a hibák, pedig az erkölcsileg negatív) jellemvonások. Az a hajlama (tendenciája, diszpozíciója) az egyénnek, hogy erkölcsileg helyesen gondolkodjon, helyes motivációkkal rendelkezzen és helyesen cselekedjen.
- Az egyes erényetikák abban különböznek, hogy milyen vonások alkotják az erényes ember jellemét, és hogy közelebbről hogyan értelmezik a jó életet.
- Pl. fő erények: bölcsesség, bátorság, mértékletesség, igazságosság. További erények: jóindulat, együttérzés, hűség stb.
- Ezek egyben az illető értékhierarchiájának csúcsán álló értékeke is. Így függ össze értékrend és morális jellem.

Erényetika: A jó cselekedet – rossz cselekedet

- **Helyes cselekedet:** Az erényes ember **felismeri** az adott szituációban érvényes morális követelményeket, és **attitűdjeiből** – azaz belső késztetéseiből (érzéseiből, értékrendjéből, vágyaiból) – fakadóan a követelményeknek megfelelően cselekszik.
- A helyes cselekedethez tehát **intellektuális** és **erkölcsi** erények egyaránt kellenek.
- A **rossz cselekedetek** jellembeli hibából, szélsőséges esetben a cselekvő jellemének gonoszságából fakadnak.
- Az a feltevés, hogy az élet bonyolult, nem lehet **minden** helyzetet egyszerű szabályokkal leírni. Ezért gyakran a helyes döntéshez bonyolult mérlegelésre van szükség, amit csak **okos, tájékozott, erkölcsileg is felkészült** és **helyes értékrenddel** bíró emberek – röviden erényes emberek -- tudnak megtenni.

RACIONÁLIS ETIKAI DÖNTÉSEK

Döntéselméletek

- Normatív: hogyan kell/lehet helyesen dönteni? Mi a helyes módszer?
Racionális döntések elmélete
- Leíró: döntépszichológia: hogyan szoktunk dönteni (gyakran rosszul, néha pedig nagyon gyorsan és jól)

RACIONÁLIS DÖNTÉSEK ÁLTALÁBAN

Feladat

- Hogyan választ autót (mobiltelefont, számítógépet, párt...)?

Példa: autóvásárlás

Interaktív ponttáblázat

Az autóvásárlás szempontjai nem uniformizáltak, mindenki eltérő értékrend alapján ítéli meg az autók tulajdonságait. Saját értékelése szerint pontozhat, ha az üresen hagyott rubrikákban az adott jellemző fontosságának megfelelő szorzóval (1-től 5-ig) megszorozva alakítja ki a pontszámokat.

	Kia cee'd			Peugeot 308			Renault Mégane						
Karosszéria	Helykínálat	5	x	=	0	4	x	=	0	4	x	=	0
	Csomagtér mérete	4	x	=	0	5	x	=	0	4	x	=	0
	Téralakítás	4	x	=	0	4	x	=	0	5	x	=	0
	Kidolgozás	4	x	=	0	5	x	=	0	5	x	=	0
	Ülések elöl	4	x	=	0	5	x	=	0	4	x	=	0
	Ülések hátul	5	x	=	0	5	x	=	0	4	x	=	0
	Kilátás	4	x	=	0	4	x	=	0	3	x	=	0
	Kezelhetőség	4	x	=	0	4	x	=	0	5	x	=	0
	Összesen	34	x	=	0	36	x	=	0	34	x	=	0
Motor, erőátvitel	Motorkonstrukció	4	x	=	0	5	x	=	0	3	x	=	0
	Viselkedés	4	x	=	0	4	x	=	0	5	x	=	0
	Fogyasztás	5	x	=	0	4	x	=	0	3	x	=	0
	Kuplung	5	x	=	0	5	x	=	0	5	x	=	0
	Zaj	4	x	=	0	5	x	=	0	3	x	=	0
	Váltó	4	x	=	0	4	x	=	0	5	x	=	0
	Összesen	26	x	=	0	27	x	=	0	24	x	=	0
Futómű	Kialakítás elöl	5	x	=	0	5	x	=	0	5	x	=	0
	Kikalkítás hátul	5	x	=	0	4	x	=	0	4	x	=	0
	Rugózás	3	x	=	0	4	x	=	0	5	x	=	0
	Kanyartulajdonság	3	x	=	0	5	x	=	0	4	x	=	0
	Kormány	4	x	=	0	4	x	=	0	4	x	=	0
	Fék	4	x	=	0	5	x	=	0	4	x	=	0
	Összesen	28	x	=	0	32	x	=	0	29	x	=	0
Költségek	Ár	5	x	=	0	4	x	=	0	3	x	=	0
	Biztonsági felszereltség	4	x	=	0	3	x	=	0	5	x	=	0
	Kényelmi felszereltség	2	x	=	0	3	x	=	0	5	x	=	0
	Szerviz	4	x	=	0	5	x	=	0	5	x	=	0
	Garancia	5	x	=	0	3	x	=	0	3	x	=	0
	Értékvesztés	4	x	=	0	4	x	=	0	4	x	=	0
	Összesen	24	x	=	0	22	x	=	0	25	x	=	0
Értékelés	Karosszéria	34	x	=	0	36	x	=	0	34	x	=	0
	Motor, erőátvitel	26	x	=	0	27	x	=	0	24	x	=	0
	Futómű	28	x	=	0	32	x	=	0	29	x	=	0
	Költségek	24	x	=	0	22	x	=	0	25	x	=	0
	Összpontszám	112	x	=	0	117	x	=	0	112	x	=	0

Megjegyzés: A pontozás értékei egymáshoz viszonyított osztályzatok, nem abszolút értékek.

A racionális döntési eljárás I.

- A racionális döntés modellje (ami bármely kérdésben alkalmazható):
 - Definiálja a megoldandó problémát! Pl: melyik autót vegyem? Melyik a legjobb nekem? (Hiba a javasolt megoldásokkal, a tünetekkel, és nem megfelelő szinten definiálni!)
 - A probléma/feladat osztályozása: Mi a tét? Mekkora a kockázat?
 - A probléma értelmezése: Tájékozódás, kutatás, a kontextus feltárása, a keretfeltételek rögzítése. A probléma újraértelmezése.
 - Rögzítse, hogy milyen kritériumok (szempontok, tulajdonságok) szerint keresi a megoldást! (Minden fontos kritériumot tekintetbe kell venni!)
 - Súlyozza a kritériumokat! (s_i -- az i -ik kritérium súlya, értéke számomra)

A racionális döntési eljárás II.

■ A racionális döntés modellje (folyt.):

- Tárja fel a megoldási lehetőségeket! (Hiba a lehetségesnél kevesebből kiindulni!)
- Mérlegelje, hogy a megoldási lehetőségek milyen valószínűséggel felelnek meg a kritériumoknak! (p_{mi} – az m megoldás bevalásának valószínűsége az i -ik szempontból)
- Számítsa ki az egyes megoldások szubjektív várható hasznosságát, és válassza a legnagyobb értékkel rendelkezőt! (H_m -- az m -ik megoldás várható hasznossága: $H_m = \sum s_i * p_{mi}$)

Döntési táblázat

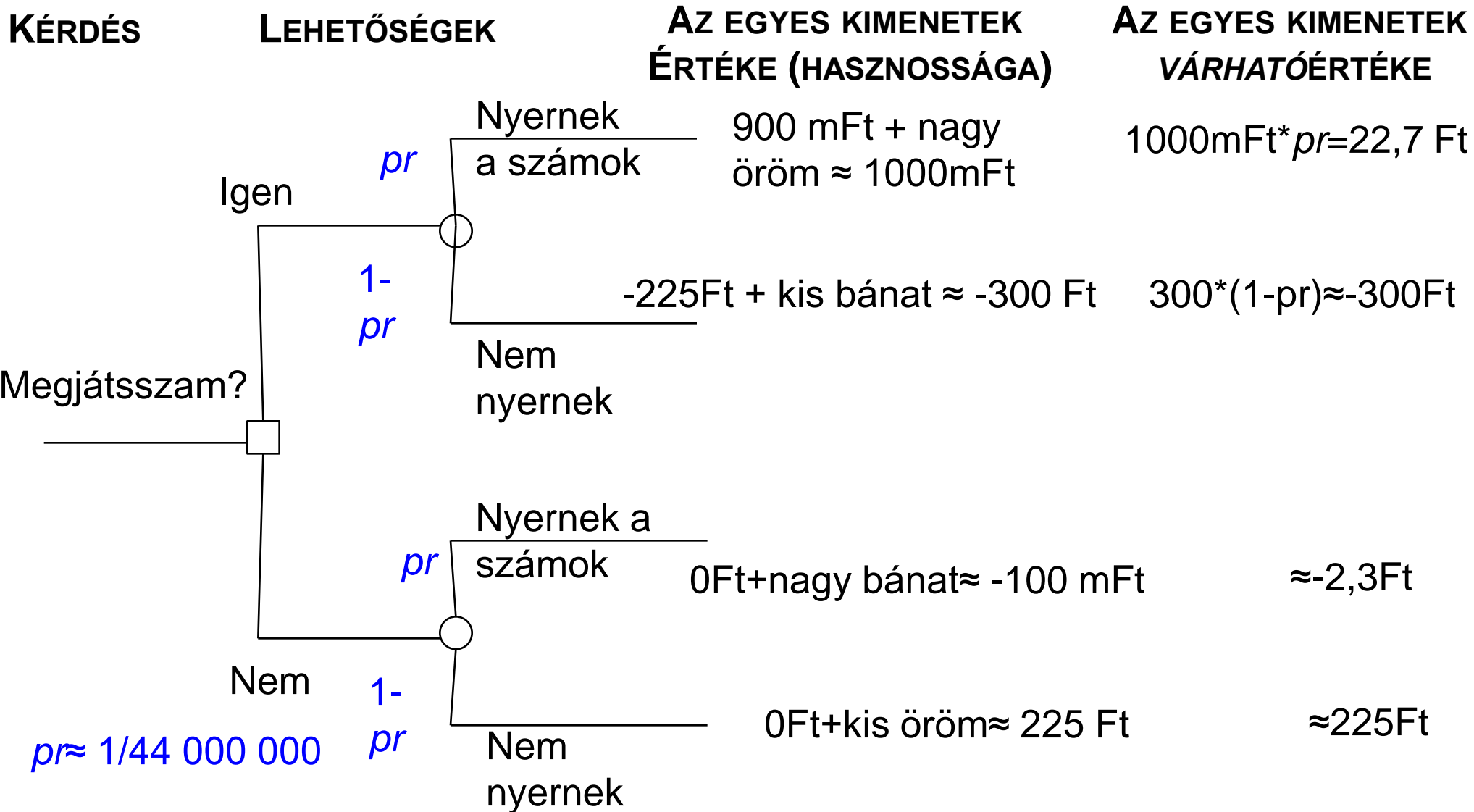
A probléma:						
K.	S.	m_1 .	H_{m1} .	m_2 .	H_{m2} .	
Kritériumok	A kritérium súlya*	1. mego.lehet. mennyire felel meg a krit.nak	1. mego.lehet. várható értéke: $B \times C$	2. mego. mennyire felel meg a krit.nak	2. mego. várható értéke: $B \times E$	3. mo. Stb...
1. krit.	s_1	p_{11}	$s_1 \cdot p_{11}$	p_{21}	$s_1 \cdot p_{21}$	
2. krit.	s_2	p_{12}	$s_2 \cdot p_{12}$	p_{22}	$s_2 \cdot p_{22}$	
3. krit.	s_3	p_{13}	$s_3 \cdot p_{13}$	p_{23}	$s_3 \cdot p_{23}$	
....			
	$\sum s_i = 100$ * vagy [-100, +100]	$0 \leq p_{1i} \leq 100$	H_1		H_2	

Feladat: Lottó

- Döntse el racionálisan, hogy megjátssza-e a héten az ötös lottón az 1, 2, 3, 4, 5 számokat!

- Tfh: 900 mFt az ötös várható főnyereménye, csak az ötösre megyek, másnak nem lesz ötöse.

Ábrázolás döntési fával

Döntés a fa alapján

- A **megjászom** szubjektív várható hasznossága a hozzá tartozó két **kimenet összesített** várható értéke:

$$H_1 = 22,7 + (-300) = -277,3 \text{ Ft}$$

- A **nem játszom meg** szubjektív várható hasznossága:

$$H_2 = -2,3 + 225 = 222,7 \text{ Ft}$$

- $H_1 < H_2$ Tehát racionális nem játszani.

Ábrázolás döntési táblázatban

A probléma: Megjátsszam a héten az 1,2,3,4,5 számokat az ötös lottón?					
K.	S.	m1.	H_{m1} .	m2.	H_{m2} .
Kritériumok	A krit. súly	1. Megjátsszom	1. Megjátsszom várható értéke: $B \times C$	2. Nem játszom meg	2. Nem játszom meg várható értéke
1. Mennyi pénzt hoz?	1*	20,5-225	-204,5	0	0
2. Mennyi örömet szerez?	1*	2,3-75	-72,7	-2,3+225	222,7
		$-\infty \leq p_{1i} \leq +\infty$ Ft-ban	$H_1 = -277,2^{***}$		$H_2 = 222,7^{**}$

*Ha Ft-ban számoljuk az örömet, akkor a súlynak nincs sok szerepe, mert azt a Ft érték megállapításánál figyelembe tudjuk venni.

** $H_2 > H_1$, tehát racionálisan H_2 -t kell választani.

Összehasonlítás: táblázat és fa I.

Döntési táblázat

- tulajdonság szemléletű
- Akkor célszerű, ha a döntés után már nem jelentős a többi befolyásoló tényező.

Döntési fa

- esemény szemléletű
- Könnyű figyelembe venni, hogy a világ bizonytalan, és a döntés eredményét később más események is befolyásolják.

Összehasonlítás: táblázat és fa II.

Döntési táblázat

- Segíti a szempontok (krit.ok) figyelembevételét
- Ráirányítja a figyelmet a szempontok összemérésének és a kimenetek értékelésének problémájára

Döntési fa

- Segíti a lehetséges események számbavételét
- Segíti a döntést befolyásoló külső tényezők számbavételét
- Többlépcsős döntési folyamatok is ábrázolhatók

A racionális döntés problémái / korlátai*

- A probléma meghatározásából
- A preferenciák (súlyszámok) működéséből
- Megismerési korlátokból adódnak

- *Egyik tábor (racionalisták) szerint ezek elvileg javítható problémák, másik (korlátozott racionalisták, irracionalisták) szerint elvi korlátok!

- **Általában csak korlátozottan racionális döntéseket hozhatunk!!!**

Korlátozott racionalitás

- A korlátozottan racionális eljárás
 - nem maximalizál,
 - nem optimalizál, hanem
 - **kielégítő** megoldást keres.

Korlátozottan racionális döntési szabályok:

- Pl. válaszd az első minden szempontot legalább alapszinten kielégítő megoldást!
- Pl. Válaszd ki a legfontosabb szempontot, és keresd meg azt legjobban kielégítő megoldást, ha több van, dönts közöttük a második legfontosabb szempont alapján!

RACIONÁLIS ETIKAI DÖNTÉSEK

Az erkölcsi döntések szempontjai

1. Kik a cselekvők, és hogyan vesznek részt benne?
2. Kik a felelősök? Mik a hatalmi viszonyok?
3. Kik az érintettek, és hogyan érinti őket?
4. Hogyan lehet mindannyiukat bevonni a döntésbe?
5. Milyen kötelességeket (jogokat) (erkölcsi, szakmai) kell figyelembe venni?
6. Milyen értékek (személyes, szakmai) játszanak szerepet?
7. Milyen motívumaik, érdekeik vannak 1-3-nak? Milyen hasznok adódnak ezekből?
8. Milyen érzések, érdekek, értékek vezetnek **engem**?
9. Milyen döntési módszert alkalmazunk?

A racionális erkölcsi döntés elemei

- A racionális erkölcsi döntés
 1. határpontokon alapuló kizárási feltételekből,
 2. utilitarianizmusra épülő racionális döntési eljárásból (táblázatból/fából)
 3. morális ellenőrzésből áll.
- A nem a következmények értékére épülő (nem utilitárianus) erkölcsi szempontokat veszi 1. és 3. figyelembe.
- 1.-t és 3.-t beépítjük az előzőekben tanult általános racionális döntési eljárásba, így kapjuk a racionális **erkölcsi** döntés eljárást.

Kizárási feltételek

- Az értékrendünk (erkölcsi és szakmai) és az erkölcsi elméletek bizonyos esetekben kizárási feltételeket adnak. (Nem csak ezek, hanem például az ár is adhat: Pl. ez a megoldás nem jó, mert olyan költséges, hogy azt senki nem fizeti meg.)
- Kizárási feltételt adnak:
 - a kötelességek. Pl. nem szegem meg a BTK paragrafusait.
 - a folytonos kritériumokat adó **értékek** és **etikai elméletek**, ha kijelölünk határpontokat, amin nem megyünk túl. Pl. érték a minőség, néha engedni kell, de azt már nem vállalom, hogy a mű a tervezési élettartam előtt valószínűleg tönkremegy. (A minőség folytonos kritérium, határpontot a terv.élettartammal ad.) Az utat nem lehet úgy megépíteni, hogy ne ártsunk az ott lakóknak, de nem alkalmazok olyan megoldást, amit én sem viselnék el.
- A kizárási feltételek megadják, hogy milyen szempontok és megoldások esetében **nincs mérlegelés és kompenzáció**. Milyen szempontok alapján, mely megoldásokat kell kizárni. Azokat a szempontokat, amelyekben van, a rac. döntési eljárásban vesszük figyelembe. (az erkölcsi szempontokat is!)

A racionális döntési eljárás alkalmazása erkölcsi kérdésekben

- A racionális döntés utilitáriánus keret, amely erkölcsi kérdésekre alkalmazható.
- Minden cselekedetnek, megoldásnak van minden releváns szempontból valami haszna/ értéke minden egyes érintettre nézve, és összességében a legjobbat kell választani.
- Mivel a morális értékelés személytelen, így bárkire meg lehet állapítani a szubjektív hasznosságokat. Ezért
 - alkalmazni kell az aranyszabály változatát: hogy érintene engem, ha ezt tennék velem
 - minden szempontot minden résztvevőre külön kell alkalmazni (a sorok megszorzódnak a résztvevők számával), és
 - az összességében legnagyobb hasznosságú alternatívát kell választani.
- Feltételezi, hogy az emberek azonos súllyal szerepelnek, és a különböző emberek értékelései összehasonlíthatók.

A racionális erkölcsi döntési eljárás I.*

- A racionális erkölcsi döntés modellje:
 - Definiálja a megoldandó **erkölcsi** problémát!
 - Mi a tét? Mekkora a kockázat?
 - A probléma értelmezése: Tájékozódás, kutatás, a kontextus feltárása, a keretfeltételek rögzítése. A probléma újrafogalmazása, pontosítása.

A racionális erkölcsi döntési eljárás (folyt.) II.*

- A racionális döntés modellje (folyt.):
 - **Vegye számba az összes résztvevőt/érintettet!**
 - Rögzítse, hogy milyen kritériumok (szempontok, tulajdonságok) szerint keresi a megoldást! (**Mindenki** minden fontos kritériumát tekintetbe kell venni!)
 - Súlyozza a kritériumokat! (s_{ij} -- az i -ik kritérium súlya, **az l -edik résztvevő** számára)

A racionális erkölcsi döntési eljárás (folyt.) III.*

■ A racionális döntés modellje (folyt.):

- Tárja fel a megoldási lehetőségeket! (Hiba a lehetségesnél kevesebből kiindulni!)
- Mérlegelje, hogy a megoldási lehetőségek milyen valószínűséggel felelnek meg a kritériumoknak! (p_{mi} – az m megoldás bevalásának valószínűsége az i -ik szempontból)
- **Válassza ki azokat a kritériumokat, ahol meg lehet vagy kell adni kizárási feltételeket!**
- **Adja meg a kizárási feltételeket, és törölje a kizárható alternatívákat!**
- Számítsa ki **minden résztvevőre** az egyes megoldások szubjektív várható hasznosságát, **összegezze ezeket**, és válassza azt, amelyikben az összesített érték a legnagyobb! H_m -- az m -ik megoldás várható hasznossága: $H_m = \sum s_{il} * p_{mi}$ (összegezni i -re és l -re!)
- **Ellenőrizze a megoldást a korábban tanult ellenőrző kérdések segítségével!**

Emlékeztető: A döntést morális szempontból ellenőrző kérdések I.

- Megfelel az értékrendemnek? Összhangban van az értékeimmel?
- Mi lenne, ha hasonló helyzetekben mindenki így tenné? E cselekedet mögött álló norma lehetne általános törvény?
- Szeretném, ha mások ezt tennék velem? Mit szeretnék, mit tegyenek mások hasonló helyzetben (velem)?
- Az érintettek hozzájárulnak/hozzájárulnának tervem megvalósításhoz, szándékos aktív résztvevők benne, vagy csak passzív eszközök? (Minden érintettre vonatkozik a kérdés, nem csak a közvetlen résztvevőkre.)
- Az adott cselekedet meg szeg-e a valamilyen kötelességet, valamilyen kategorikus normát? (általános erkölcsi norma, szakmai előírás, Etikai Kódex stb.)

Emlékeztető: A döntést morális szempontból ellenőrző kérdések II.

- Kialakulhatna-e közmegegyezés az adott cselekedet alapjául szolgáló norma körül? Mit szólna a közösség, a szakma (a kollégák) a cselekedetemhez, ha nyilvánosságra kerülne (belső nyilvánosság, TV, sajtó, internet)? Elfogadható lenne a számukra? Megdicsérnének?
- Milyen erényeket tükrözne a cselekedet? Milyen jellemvonásokkal rendelkezők cselekszenek így?
- Mit tenne egy általam nagyra becsült személy, a mesterem ebben a helyzetben? Mit szólna hozzá, ha megtudná, hogy ezt tettem?

Fontos!

Az utilitariánus elméletekből adódó kérdéseket* azért nem kell feltenni, mert maga a döntési eljárás a következményekből adódó szubjektív jót maximalizálja. Azt választjuk, ami a legtöbb „jót” eredményezi összességében. Ha azonban a „jót” nem „a résztvevők számra jó”-ként értelmezzük, akkor a jó adott értelmezésével fel kell tenni az utilitarianus elméletekből adódó kérdéseket is!

Feladat

- Hogyan dönt arról, hogy alkalmaz-e valamilyen fogamzásgátlási módszert, és ha igen, melyiket?

Fogamzásgátlás

- Kizáró feltételek (pl. vallási kötelesség etika alapján kizárjuk a sebészi megoldást.)
- Hasznosság (jószág) számítása
- Ellenőrzés

Figyelem!

- A racionális **erkölcsi** döntésnél a táblázatban az összes (fontos) érintett szempontjából értékelni kell a megoldásokat, azaz **minden érintett minden fontos kritériumát** fel kell venni, és azok szerint értékelni kell a megoldásokat! Másképpen: az összes érintett **összesített várható hasznosságát kell maximalizálni**. Ez jelenti azt, hogy mások szempontjait, érdekeit is figyelembe vesszük. (Pl.: A fogamzásgátlás példában a férfi és a nő szempontjából a megoldások értékelése külön soron szerepel. Tehát valójában a férfi és a nő szempontjából is kitöltjük a táblázatot.)
- Ha fával ábrázoljuk, akkor pedig az összes kimenetet **értékelni kell az összes (fontos) érintett** szempontjából, és az egyes kimenetekhez ezek összegét, az **összesített értéket** kell beírni!

A racionális döntések szerepe

- A racionális erkölcsi döntési módszer szerepe:
 - Segítenek abban, hogy módszeresen figyelembe tudjuk venni és értékelni tudjuk a fontos tényezőket (intuitíve ezeket **NEM** tudjuk megtenni!), és ezért jobb döntéseket eredményez.
 - A résztvevőket ezzel lehet meggyőzni, hogy jó a döntés.
 - Ezzel lehet igazolni a döntést, ha szükséges.